

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ในฐานะผู้ส่งสาร” เป็นการศึกษา ประวัติชีวิต และผลงานในแต่ละช่วงว่าสุรชัย เป็นผู้ส่งสารทางด้านใดบ้าง และทำไมถึงเป็นเช่นนั้น ทั้งนี้การศึกษานี้จะช่วยให้ทราบว่า บริบทต่าง ๆ ที่แวดล้อมมีผลทำให้สุรชัย ถูก หลอหลอมให้ถือกำเนิดในฐานะผู้ส่งสารอย่างไร ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) อันประกอบด้วย การสำรวจเอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ วัสดุที่เกี่ยวข้อง และใช้การสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลอย่างละเอียดและตรงกับวัตถุประสงค์ ของการวิจัย โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือสุรชัย จันทิมาธร และนำเสนอ ในรูปแบบเชิงพรรณนา (Description) และนอกจากนี้ยังศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เป็นบทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และหนังสือ จากนั้นจึงทำการศึกษาข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
เพื่อศึกษาชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบ เจาะลึก (In-depth Interview) สุรชัย จันทิมาธร ซึ่งเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการวิจัยครั้งนี้
2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ใช้วิธีการรวบรวมเอกสาร (Documentary Research)
เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของ สุรชัย จันทิมาธร โดยการรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร เช่น บทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร เว็บไซต์ มีรายละเอียดดังนี้
 - ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชีวิตและผลงานในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ของ สุรชัย จันทิมาธร ทั้งจากการให้สัมภาษณ์ของสุรชัย เองและรวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่บอกเล่าเรื่องราวชีวิตของสุรชัย โดยใช้เป็นกรอบข้อมูลในการแบ่งการศึกษาช่วงชีวิตของสุรชัย
 - ข้อมูลที่นำเสนอถึงการมีส่วนร่วมกับสังคมในเรื่องต่าง ๆ ของ สุรชัย จันทิมาธร เช่น ทางด้านการเมือง สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ความเป็นผู้ส่งสารของ สุรชัย ในแต่ละช่วง

- ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงที่สุรชัย จันทิมาธร เป็นผู้แต่ง โดยการให้สัมภาษณ์ของตัวสุรชัย เอง รวมถึงบุคคลต่าง ๆ ที่วิจารณ์และพูดถึงผลงานของสุรชัย ทั้งในเรื่องเนื้อหา ท่วงทำนองของเพลง
- ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบทเพลงเพื่อชีวิต และการวิจารณ์บทเพลงเพื่อชีวิตของศิลปินในแต่ละคน รวมถึงปัจจัยที่ทำให้กระแสเพลงเพื่อชีวิตซบเซาลงไป เพื่อเป็นกรอบในเข้าใจถึงบริบทของสังคมที่ส่งผลต่อการนำเสนอเพลงเพื่อชีวิต
- ข้อมูลทางด้านสังคม การเมือง และวัฒนธรรมของไทยในช่วงต่าง ๆ ที่ผ่านมา เพื่อให้เข้าใจถึงภาพรวมของบริบททางสังคมไทยได้ชัดเจนขึ้น

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

การวิจัยโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สุรชัย จันทิมาธร

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล 3 วิธีดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สุรชัย จันทิมาธร เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยมีแนวทางคำถามดังนี้
 - 1.1 ชีวิตความเป็นอยู่ และผลงานในแต่ละช่วงของสุรชัย เป็นอย่างไร
 - 1.2 ว่ากันว่าเพลงเพื่อชีวิตเป็นเพลงเพื่อสังคม คล้ายกับว่าถูกจัดในหมวดหมู่เหนือความบันเทิงอื่น ๆ คำถามคือการทำไปเล่นเพลงเหล่านี้ให้คนกินเหล้าตามผับฟัง คุณรู้สึกอย่างไร
 - 1.3 จุดยืนและอุดมการณ์ในการทำงานเป็นอย่างไร
 - 1.4 การปรากฏตัวในงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานประท้วง หรือการชุมนุมเรียกร้อง มีขั้นตอนหรือวิธีการเข้าไปร่วมงานเหล่านี้อย่างไร และใช้เกณฑ์อะไร
 - 1.5 ปัจจุบันมองปัญหาของสังคม และบ้านเมืองอย่างไร แตกต่างกับยุคก่อนที่เคยต่อสู้มามากน้อยเพียงใด
 - 1.6 ทิศทางการสร้างงานจากวันแรกจนปัจจุบัน เปลี่ยนไปมาน้อยเพียงใด และมีวิธีรักษาทิศทางเหล่านั้นอย่างไร
 - 1.7 ทุกวันนี้แต่งเพลงเพื่อจุดมุ่งหมายใด

1.8 คิดว่าแนวทางเพลงเพื่อชีวิตจากนี้ไป จะเป็นไปในทิศทางใดในฐานะที่เป็นผู้บุกเบิกเส้นทางดนตรีประเภทนี้มาก่อน

1.9 หมุดหมายปลายทางของชีวิตคืออะไร

2. การรวบรวมข้อมูลและการค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ และวัสดุอื่น ๆ
3. การสำรวจเอกสาร

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การเก็บข้อมูลจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ ตั้งแต่เดือนมิถุนายน 2549 ถึงเดือนมิถุนายน 2550 รวม 12 เดือน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นมีข้อจำกัดในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. เรื่องเวลาและสถานที่ เนื่องจากสถานที่นัดหมายในการสัมภาษณ์ส่วนมากจะเป็นผับเพื่อชีวิต ซึ่งเป็นสถานที่ที่เต็มไปด้วยเสียงรบกวนทำให้บางช่วงบางตอนการสัมภาษณ์ต้องหยุดชะงักลง ทั้งนี้ยังเป็นเพราะการที่สุรชัย จันทิมาธร เป็นที่รู้จักของสังคมอย่างมากจึงทำให้มีคนเข้ามาแวะเวียนพูดคุยอยู่บ่อย ๆ อีกทั้งมีการเข้ามาขอลายเซ็นและขอถ่ายรูป สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคต่อการสัมภาษณ์ทั้งสิ้น

2. จากการที่นัดสัมภาษณ์สุรชัย หลายครั้งนั้นพบว่า สุรชัย มีอารมณ์ศิลปินสูง จะคุยก็ต่อเมื่อมีอารมณ์และการสัมภาษณ์แต่ละครั้งนั้น สุรชัย มักให้เวลาในการสัมภาษณ์แบบจริงจังในระยะเวลาไม่นานนัก จากนั้นจะเปลี่ยนบทสนทนาไปในเรื่องอื่น ๆ แทน

3. การได้มีโอกาสสัมผัสกับสุรชัย ช่วงหนึ่งแม้ว่าจะเป็นระยะเวลาอันสั้นก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าเนื้อแท้และตัวตนของสุรชัย นั้นไม่ต่างกับงานเขียนและงานเพลงที่เขาทำ คือ เป็นคนเรียบง่าย ไม่มีพิธีรีตองแต่อย่างใด อีกทั้งยังให้ความเป็นมิตรและความเป็นกันเองอย่างมาก

การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลข้อมูล

ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปตามกรอบแนวคิดการบันทึกประวัติชีวิตบุคคล คือ การศึกษาชีวิตและภูมิหลังของสุรชัย ในแต่ละช่วง โดยข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาทั้ง 3 ส่วน คือ

การรวบรวมเอกสาร การรวบรวมข้อมูลและค้นคว้าจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ วัสดุอื่น ๆ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกที่ได้จากการถอดเทปสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ โดยนำเอาแนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสาร มาเป็นตัววิเคราะห์ความเป็นผู้ส่งสารในแต่ละช่วงว่าเป็นอย่างไรและทำไมถึงเป็นเช่นนั้น โดยใช้ช่วงอายุเป็นตัวกำหนด แบ่งได้ออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

1. วิเคราะห์ความเป็นผู้ส่งสารของ สุรัชย์ จันทิมาธร ในช่วงตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 24 ปี (พ.ศ. 2491-2515)

2. วิเคราะห์ความเป็นผู้ส่งสารของ สุรัชย์ จันทิมาธร ในช่วงอายุ 25 ถึง 34 ปี (พ.ศ. 2516-2525)

3. วิเคราะห์ความเป็นผู้ส่งสารของ สุรัชย์ จันทิมาธร ในช่วงอายุ 34 ปี ถึงปัจจุบัน

ผลที่ได้จากวิเคราะห์สามารถนำมาสรุปผลว่า ในแต่ละช่วงอายุของสุรัชย์ นั้นมีความเป็นผู้ส่งสารอย่างไรบ้าง และส่งสารด้วยวิธีใดและบริบทอะไรที่ทำให้เลือกที่จะสื่อสารด้วยวิธีนั้น วิจัยและสรุปผลเป็นข้อมูลที่ค้นพบ

การนำเสนอ

ผู้วิจัย จะนำเอาแนวคิดการบันทึกประวัติชีวิตบุคคล และแนวคิดเกี่ยวกับผู้ส่งสารมาใช้เป็นแนวทางในการอภิปรายผลว่าสอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวหรือไม่อย่างไร พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ และนำเสนอแบบเชิงพรรณนา (Description)